

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

*Навчально-науковий інституту економіки, менеджменту
та міжнародного бізнесу*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**з проведення і підготовки до II етапу Всеукраїнської студентської
олімпіади з навчальної дисципліни «Управлінський облік»**

13-15 травня 2020 р.

ХАРКІВ 2020

ЗМІСТ

1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІАДИ	4
2.1. Оргкомітет Олімпіади	4
2.2. Журі Олімпіади	5
2.3. Апеляційна комісія Олімпіади	5
2.4. Учасники Олімпіади	5
2.5. Порядок нагородження учасників Олімпіади	6
3. ПРОГРАМА ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІАДИ	7
3.1. Умови участі в Олімпіаді	7
3.2. Зміст турів Олімпіади	7
3.3. Теми, які використано для формування завдань Олімпіади, та орієнтовні приклади деяких завдань	10
4. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ	11

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 1580 від 17.12.2019 р. «Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2019/2020 навчальному році» Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» визначено базовим закладом вищої освіти, в якому організовується й проводиться II етап Олімпіади з дисципліни «Управлінський облік».

Всеукраїнська студентська олімпіада (далі за текстом – Олімпіада) – змагання здобувачів вищої освіти у творчому застосуванні здобутих знань, умінь і навичок, а також у професійній підготовці спеціалістів.

Олімпіада проводиться щороку з метою підвищення якості підготовки фахівців та системного вдосконалення освітнього процесу, активізації освітньо-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Основними завданнями Олімпіади є виявлення та розвиток обдарованої студентської молоді, сприяння реалізації її творчих здібностей; стимулювання творчої праці здобувачів вищої освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників; формування кадрового потенціалу для дослідницької, виробничої, адміністративної і підприємницької діяльності; відбір здобувачів вищої освіти для участі у міжнародних олімпіадах.

Олімпіада проводиться з навчальних дисциплін, спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою в Україні.

Олімпіада з навчальної дисципліни – це творче змагання студентів з дисциплін циклів гуманітарної, соціально-економічної та природничо-технічної підготовки здобувачів вищої освіти, які вивчають відповідну дисципліну в поточному році або закінчили її вивчати в минулому році.

Олімпіада розрахована на здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації.

Олімпіада проводиться в два етапи:

I етап – з навчальних дисциплін у закладі вищої освіти серед здобувачів вищої освіти, які в ньому навчаються.

II етап – у базових закладах вищої освіти з відповідних навчальних дисциплін, перелік яких затверджується наказом Міністерства освіти і науки України.

Учасники Олімпіади отримують завдання та надають на них відповіді державною мовою.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІАДИ

Всеукраїнська студентська олімпіада у 2019/2020 н.р. із дисципліни «Управлінський облік» проводиться з 13 по 15 травня 2020 року на базі навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» між переможцями I-го етапу.

2.1. Оргкомітет Олімпіади

Оргкомітет базового навчального закладу:

1. Розробляє порядок проведення II етапу Олімпіади.
2. Розробляє програму заходів Олімпіади та забезпечує її проведення у термін, визначений наказом Міністерства освіти і науки України.
3. Організує зустріч, розміщення, харчування, культурно-пізнавальні заходи та від'їзд учасників.
4. Готує документацію для проведення Олімпіади (програму, методичні рекомендації, листи, бланки протоколів тощо).
5. Проводить реєстрацію Учасників Олімпіади, перевіряє повноваження Учасників.
6. Проводить шифрування та дешифрування робіт Учасників.
7. Здійснює нагородження переможців.
8. Готує довідки–подання на відзначення активних організаторів Олімпіади.
9. Сприяє висвітленню результатів Олімпіади у засобах масової інформації та у періодичній пресі.

10. Надсилає закладам вищої освіти результати участі кожного здобувача вищої освіти.

11. Складає звіт про проведення Олімпіади.

2.2. Журі Олімпіади

Кількість представників базового навчального закладу в журі не повинна перевищувати 50% від загальної кількості членів журі.

Журі Олімпіади:

1. Розробляє та затверджує структуру, зміст завдань та оцінює їх виконання.

2. Перевіряє роботи Учасників та визначає переможців Олімпіади.

3. Аналізує якість виконання здобувачами вищої освіти завдань, виявляє характерні помилки та оцінює рівень їх підготовки.

4. Готує рекомендації щодо удосконалення навчального процесу з відповідних дисциплін, напрямів, спеціальностей.

2.3. Апеляційна комісія Олімпіади

Апеляційна комісія оперативно розглядає звернення Учасників щодо вирішення суперечних питань, пов'язаних з оцінкою виконання завдань Олімпіади. Під час розгляду апеляцій апеляційна комісія має право як підвищити оцінку з апеляційного питання (або залишити її без змін), так і понизити її у разі виявлення помилок. Рішення апеляційної комісії враховується журі під час визначення загальної суми балів та підведенні підсумків Олімпіади.

2.4. Учасники Олімпіади

До участі у II етапі Олімпіади допускаються здобувачі вищої освіти, які стали переможцями I етапу Олімпіади.

Кількість Учасників II етапу складає не більше п'яти здобувачів вищої освіти від кожного навчального закладу.

Учасники мають право особисто після завершення всіх турів відповідного етапу змагань ознайомитися з оцінкою їх роботи та зауваженнями, а також, до підведення остаточних підсумків Олімпіади, звернутися до апеляційної комісії з приводу об'єктивності оцінки виконаних ними завдань.

Учасники II етапу Олімпіади мають до 1 березня 2020 року надіслати до Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» на поштову адресу університету та електронну адресу секретаря оргкомітету Олімпіади належним чином заповнену анкету учасника та заяву на участь в олімпіаді, а також повинні мати при собі чинний студентський квиток (або залікову книжку) та паспорт.

2.5. Порядок нагородження учасників Олімпіади

Здобувачі вищої освіти, які посіли перше, друге, третє місце в особистому заліку, є переможцями II етапу Олімпіади та нагороджуються дипломами I, II, III ступенів відповідно.

Переможці II етапу Олімпіади затверджуються Наказом Міністерства освіти і науки України та нагороджуються відповідними дипломами.

У разі втрати диплом не поновлюється і дублікат не видається.

Дипломом I ступеня нагороджується Учасник, який набрав не менше 80% (80 балів), II ступеня – 70% (70 балів), III ступеня – 60% (60 балів) від максимально можливої сумарної кількості балів (100 балів), що дорівнює 100%.

При цьому кількість переможців не може перевищувати 10% від загальної кількості Учасників. У разі перевищення кількості переможців Оргкомітет залишає за собою право коригування їх кількості при підведенні остаточних підсумків Олімпіади.

Дипломом I ступеня нагороджується лише один Учасник (в рамках відповідного ступеня вищої освіти). У разі, якщо однакову кількість балів набрали декілька Учасників, які претендують на нагородження, між ними призначається додатковий тур.

За оригінальний, нестандартний розв'язок завдань олімпіади, за високий рівень теоретичних та практичних знань, виявлений під час розв'язання завдання, Учасники змагань можуть бути нагороджені заохочувальними та спеціальними дипломами оргкомітету II етапу Олімпіади. Учасники отримують сертифікат Учасника Олімпіади.

Ректори закладів вищої освіти мають право заохочувати здобувачів вищої освіти, які посіли призові (I, II, III) місця в Олімпіаді.

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади затверджуються наказом Міністерства освіти і науки України.

3. ПРОГРАМА ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІАДИ

3.1. Умови участі в Олімпіаді:

- до участі в II етапі Олімпіади допускаються здобувачі вищої освіти, які у повному обсязі заповнили і вчасно надіслали анкети та заявки на участь в Олімпіаді;

- учасники обов'язково повинні мати при собі чинні студентські квитки, (або залікові книжки) та паспорта;

- вирішення однакових для всіх Учасників завдань Олімпіади відбуватиметься в спеціально оформлених завданнях та однаковими кульковими ручками синього кольору;

- час відведений на виконання завдань є для всіх Учасників однаковим;

- під час виконання завдань II-III туру Олімпіади матиме місце реєстрація часу закінчення роботи, який впливатиме на оцінку за умови правильного розв'язання завдань;

- за умови виникнення додаткових питань щодо проведення Олімпіади Учасники можуть звернутися до затверджених членів оргкомітету, журі, апеляційної комісії.

Під час проведення Олімпіади учасникам не дозволяється:

- спілкуватися між собою;

- передавати іншим учасникам або використовувати будь-які друковані чи письмові матеріали;
 - користуватися конспектами лекцій, навчальними посібниками, першоджерелами;
 - використовувати мобільні телефони, пейджери, ноутбуки, радіоприймачі, касетні, CD-, MO- і MP3-плеєри, фотоапарати, відеокамери й тощо;
 - здійснювати дії, що заважають проведенню Олімпіади, порушують порядок і відволікають учасників;
 - запізнюватися на проведення конкурсних програмних заходів Олімпіади.
- У разі порушення цих вимог за рішенням Жюрі роботи таких учасників Олімпіади буде вилучено з конкурсного розгляду.

3.2. Зміст турів Олімпіади

I тур Олімпіади

I тур Олімпіади складається із надання відповідей на тестові завдання.

Перший тур Олімпіади спрямований на визначення рівня знань конкурсантів з теорії управлінського обліку. З цією метою буде запропоновано опрацювати 60 тестових завдань з відповідних тем управлінського обліку.

Максимальна кількість балів за тестові завдання 40 балів, зокрема:

- за тести 1-го рівня (тести, що містять один варіант правильної відповіді) - $0,25 \text{ бали} \times 20 \text{ тестів} = 5 \text{ балів}$;

Приклад типового тестового завдання 1-го рівня:

1.1. Підхід до розробки бюджетів, при якому спочатку керівники різних підрозділів складають бюджети щодо діяльності, за яку вони відповідають, а потім бюджети послідовно узагальнюють і координують на вищому рівні управління називають:

- А) «Знизу-вгору»
- Б) «Згори-вниз»
- В) Послідовний
- Г) Зворотний.

- за тести 2-го рівня (тести з багато-елементними відповідями) – $0,75 \text{ бали} \times 20 \text{ тестів} = 15 \text{ балів}$;

Приклад типового тестового завдання 2-го рівня:

2.1. Управлінський облік надає інформацію для:

- А. Визначення стратегії та планування майбутніх операцій підприємства;
- Б. Контролювання поточної діяльності підприємства;
- В. Оптимізації використання ресурсів підприємством;
- Г. Оцінки ефективності діяльності підприємства.

Виберіть УСЕ, що підходить.

- А) А, В
- Б) В, Г
- В) А, В, Г
- Г) А, Б, В
- Д) А, Б, В, Г.

- за тести 3-го рівня (тести розрахункового характеру) – 1 бал x 20 тестів =
20 балів

Приклад типового тестового завдання 3-го рівня:

Задача 3.1

Нормативні прямі матеріальні витрати на 1 продукції складають 12,5 кг по 4 грн. за кг. В звітному періоді було фактично закуплено і використано 45600 кг матеріалів на загальну суму 173280 грн. При цьому було виявлено несприятливе відхилення по використанню матеріалів в сумі 15200 грн.

Визначити відхилення по матеріалах за рахунок ціни.

Відповіді:

- А) 8800 грн. (несприятливе)
- Б) 8800 грн. (сприятливе)
- В) 9120 грн. (несприятливе)
- Г) 9120 грн. (сприятливе).

Час, відведений на відповіді завдань II туру Олімпіади, складає 2 академічні години (1 год. 30 хв.).

II тур Олімпіади

Другий тур пов'язаний з розв'язком завдань, що передбачають перевірку засвоєння студентами алгоритму вирішення типових завдань з управлінського обліку. Цей тур передбачає перевірку вміння того, як продемонструвати свої знання з управлінського обліку в найкращому вигляді за відведений час.

Час, відведений на відповіді завдань II туру Олімпіади, складає 3 академічні години (2 год. 30 хв.). Максимальна оцінка за виконання ситуаційних завдань - 60 балів.

Максимальна кількість балів, яку може набрати учасник Олімпіади – 100 балів.

Приклад типового завдання II-го туру:

Вихідні дані:

На I півріччя 2019 прогноз продажу компанії: січень - 12 000 шт., лютий - 14 000 шт., березень - 15 000 шт., квітень - 13 500 шт., травень - 10 000 шт., червень - 11 500 шт.

Запаси готової продукції на кінець місяця плануються в розмірі 20% обсягу продажу наступного місяця.

На 1 січня 2019 р. на складі було 1000 шт. готової продукції. Для виробництва 1 шт. продукції необхідно 11 кг сировини, запас якої підтримується в обсязі 30% виробничої потреби в наступному місяці. Ціна за 1 кг сировини складає 5 грн. Запасу сировини на 1 січня 2019 р. на складі немає.

Необхідно:

- ⇒ сформуванати бюджет виробництва на I квартал 2019 р. (4 бали);
- ⇒ сформуванати бюджет використання та придбання сировини на I квартал 2019 р. (6 балів).

3.3. Теми, які використано для формування завдань I-го та II-го турів Олімпіади:

1. Сутність і функції управлінського обліку.
2. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень
3. Концепція управління витратами. Поведінка витрат
4. Методи обліку і калькулювання витрат
5. Облік і розподіл накладних витрат
6. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку
7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень
8. Аналіз для прийняття рішень стосовно довгострокових інвестицій
9. Облік ризиків і невизначеності
10. Бюджетування і контроль, факторний аналіз витрат
11. Облік і контроль за центрами відповідальності
12. Стратегічний управлінський облік
13. Побудова ефективної системи управління витратами
14. Ціноутворення на основі витрат. Трансфертне ціноутворення
15. Збалансована система показників діяльності
16. Побудова ефективної системи управління витратами

17. Внутрішня звітність за сегментами
18. Фінансовий контроль: фінансові показники діяльності компанії
19. Управлінський контроль: нефінансові показники діяльності компанії

4. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я .В. Соколова, И. А. Смирновой. - М. Финансы и статистика, 2002. - 952 с.

2. Атамас П.Й. Управлінський облік : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів, які навч. за освітньо-професійною програмою бакалавра зі спец. "Облік і аудит" / П.Й. Атамас. - 2-ге вид. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 440 с.

3. Аткинсон, Э.А. Управленческий учет [Текст] / Э. А. Аткинсон, Раджив Д. Банкер, Роберт С. Каплан, Марк С. Янг. - 3-е изд.: пер. с англ. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2007. - 880 с.

4. Браун Марк Грэм Сбалансированная система показателей на маршруте внедрения: Пер. с англ.– М.: Альпина Букс, 2005.– 226 с.

5. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет. Учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям, 8-е изд, испр. – М.: Омега-Л, 2010. – 570 с.

6. Гарасим П.М. Курс управлінського обліку : навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч.закладів / П.М. Гарасим, Г.П. Журавель, П.Я. Хомин. - К. : Знання, 2007. - 315 с.

7. Глобальні принципи управлінського обліку: Сайт Сертифікований інститут фахівців в сфері управлінського обліку (CIMA Eurasia): <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/ukrainian-full-gmaps-document.pdf>.

8. Голов С.Ф. Управленческий учет. Учебник. - К.: Либра, 2003. – 704 с.

9. Друри, К. Управленческий и производственный учет: Учебный комплекс для студентов вузов / К. Друри; Пер. с англ. В.Н. Егоров. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 1423 с.
10. Друри, К. Управленческий учет для бизнес-решений: Учебник / К. Друри. – М.: ЮНИТИ, 2013. – 655 с.
11. Каплан Р.С., Нортон Д.П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. — М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2006. – 320 с.
12. Карпенко О.В. Управлінський облік: методика викладання у вищій школі : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / О.В. Карпенко. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 296 с.
13. Корецький М.Х. Управлінський облік : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / М.Х. Корецький, Н.В. Дацій, Л.В. Пельтек. - К. : Центр учбової літератури, 2007. – 296 с. :
14. Лень В.С. Управлінський облік : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів, які навч. за спец."Облік і аудит" / В.С. Лень. - 2-ге вид., випр. - К. : Знання-Прес, 2006. – 318 с.
15. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации / Пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
16. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета / Под ред. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 1994.
17. Оливье Н.Г., Рой Ж., Ветер М. Оценка эффективности деятельности компании. Практ. рук. по использ. сбалансир. сист. показателей деятельности: Пер. с англ. – М.: ИД «Вильямс», 2003. – 304 с.
18. Партин Г.О. Управлінський облік : навч.-метод. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закладів / Г.О. Партин, А.Г. Загородній, А.І. Ясінська, Т. І. Воскресенська. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. - 340 с. .
19. Скоун Т. Управленческий учет / Пер. с англ.; Под ред. Н.Д. Эриашвили. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 179 с.
20. Управленческий учет / Под ред. В. Палия и Р. Вандер Вила. – М.: ИНФРА, 1997.-480 с.

21. Управленческий учет: Учеб. пособие / Под ред. А.Д. Шеремета. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000. – 512 с.
22. Управлінський облік. Збірник задач : навчальний посібник / Д.А. Горовий, Т.В. Давидюк, С.М. Кравченко, О.В. Манойленко. – Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 400 с.
23. Управлінський облік: навч. посібник / Гончаренко О.О., Давидюк Т.В., Саюн А.О., Рогова Н.В. – К.: УБС НБУ, 2014. – 415 с.
24. Фаріон І.Д. Управлінський облік : підручник для студ. вищих навч. закладів / І.Д. Фаріон, Т.М. Писаренко. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 792 с.
25. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Пер. с англ.; Под ред. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.